

Anglerne

DET EVIGE STRIDSÆMNE

Av Gudmund Schütte.

Indhold: 1. De klassiske Hjemmelmænd for Anglernes Hjemstavn. 2. Varinerne i klassisk Overlevering. 3. Jyder i Britannien. 4. Forskelligt om Anglernavnet etc. 5. Anglernavnets sproglige Indebyd. 6. Mere om Anglernavnets Historie. 7. Sproggeografien, Sproggrupperingen. 8. Sproggrupperingen før Folkevandringen. 9. Saxiske Zetacismer. 10. Engliske Fyrstnavne. 11. De engelske Fyrstnavne og Folkesproget. 12. Engliske Egnnavne. 13. Engliske Indbyggernavne. 14. Arkæologisk Kriterium. 15. Nerthusdyrkelsen. 16. Mytologisk Overlevering. 17. Anglernes episke Synskres, en Sø-Synskres. 18. Prunkstavelser som Kriterier for Samkvem og Synskres. 19. Kongestyre. 20. Lovfællesskab med Varinerne. 21. Den episke Sagnoverlevering. 22. Det engelske Sagnforråd. 23. Strategisk-merkantilt Synspunkt. 24. Uffesagnet. 25. Weibulls Indlæg.

Dr. phil. *Anders Bjerrum* har i „Sønderjydske Årbøger“ 1951, 202 ff., skrevet en diger, lærd Artikel, „Anglernes Hjemstavn“, der påviser, at der i Sønderjylland ikke findes Spor av vestgermansk Ursprog. Dæri har han sikkert Ret, og Påvisningen er værdifuld. Han vil yderligere påvise, at Undertegnede i samme Tidsskrift 1900, ligesom Grundtvig i sin Verdenshistorie, er faret vild, når vi godtager Bedas Avledning av Anglerne fra det sønderjyske Angel. Thi Anglerne skal høre hjemme i Midt tyskland, i den thyrske Egn Engilin.

Bjerrum har fuldkommen Ret, når han advarer mod naive Vrangtydninger. Det er blot endnu værre, end han troer, og han selv undgår ikke Vildfarelser. Den gængse Ætlære (Etnologien) er en Askepot i Videnskabens Verden, med et kaotisk Stof, foragtet og forsømt av Historikerne, — et Stof, hvor

lumske Lygtemænd lokker godtroende Forskere ud i bundløse Hængemoser. Sporene skræmmer! Jeg har selv i min Håndbog „Our Forefathers, the Gothonic Nations“ 1929—33 søgt at bane farbare Veje mellem Hængemoserne og Faldgruberne, men ak, der er såre langt igen. Som Figura udviser, nemlig det engelske Stridsæmne.

Kategoriske Domme skal man ved det ætnisk-sproglige Kaos være såre varsom med. Hær et typisk Exempel. Hvorav kommer Ordet „Rytter“? 999 adspurgte Lægfolk vil uden at blinke svare: „Selvfølgelig av at ride“. Men det er skudt forbi. En „Rytter“ er en latinsk *ruptarius*, Medlem av en *rupta*, en Rode, et Regiment. Det må stå som Advarsel.

Det er en Fejl av Bjerrum, at han har forelagt et lærd Stridsæmne for en Domstol, der mest udgøres av Lægfolk, prisgivne til de populære Vrangslutninger. Derved tvinger han mig til at plædere for den samme Domstol. Hær er nu Svaret. Men det *er* og *bliver lærd*; det er ikke „tilrettelagt for Lægfolk“. Det må Læseren være klar over.

Man må passe godt på med at citere. S. 215 skriver Bjerrum om de tre Stammer *Kimbrer*, *Charuder* og *Semnoner*: „Disse folk må ifølge de gamle kilder have boet syd for Elben“.¹⁾ Der henvises til de klassiske Forfattere Augustus, Velleius, Strabon, Mela. Hvad siger nu de i Virkeligheden? Augustus, „Ankyramindesmærket“, nævner de tre Folk uden at stedfæste dem. Da de skikker Sendemænd til ham, må de have boet udenfor Romerrigets daværende Nordøstgrænse, dvs. øst eller nord for Elben (ikke syd). Velleius, „Historia Romana“, II, c: 106, nævner hverken Kimbrer eller Charuder; Semnonerne omtales øst for Elben (ikke syd). Strabon, „Geografi“, nævner ikke Charuderne; sætter VII, S. 291, Kimbrerne i Nordhannover, S. 290 på en Halvø; S. 290 nævnes Semnonerne sammen med østgermanske Folk, altså øst for Elben (ik-

¹⁾ Dette gentages kategorisk S. 220.

ke syd). Mela, „Chorografi“, III, 3, c. 32, nævner ikke Charuder og Semnoner, sætter Kimbrenne i Kodanhavet (ikke syd for Elben). Kort sagt, ikke een av de fire Hjemmelsmænd sætter et eneste av de tre Folk syd for Elben. Det er lovlig mange Fejlposteringer hos Bjerrum.

Hvordan det stiller sig med en anden kategorisk Dom, skal vi nedenfor se.

Bjerrum har to Hovedstøtter for sin Teori: den klassiske Geograf Ptolemaios og den moderne Filologis stringente Sprogskudsmål (der formuleres meget kategorisk). Vi undersøger først det geografiske.

1. De klassiske Hjemmelsmænd for Anglernes Hjemstavn.

Vi ejer kun to klassiske Hjemmelsmænd, der direkte omtaler Anglerne, Tacitus, „Germania“, fra 98 e. Kr., og Ptolemaios, „Geografi“, fra c. 170 e. Kr. De modsiger hinanden stærkt. Dette er en Prøve på Spørgsmålets ældgamle Forkludring. Tacitus sætter Anglerne i et Kystland, Ptolemaios sætter dem i det midttyske Indland. Tacitus er en god Forfatter, Ptolemaios — eller rettere Forgængeren *Marinos* — viser sig i Germaniens kortet som en ren Konfusionsråd. Bjerrum kasserer den gode Hjemmelsmand Tacitus og bygger på den upålidelige Ptolemaios-Marinos.

Det er sandt nok, Tacitus *kan* fare vild, men han er dog i Hovedsagen pålidelig. Han sad jo også langt nærmere ved det omspurgte Folk end både Marinos i Tyros og Ptolemaios i Alexandria. Hvad Tacitus fortæller om Anglerne, bygger tydelig på en velunderrettet Lokalkilde. Den skildrer deres Dyrkelse av Gudinden Nerthus i en Helligsø på en hellig Ø i Oceanet.

Hærom siger Bjerrum S. 216: »(Vi) forstår, at udtrykket »på en ø i oceanet« ikke behøver at tages bogstaveligt; det betyder måske blot: »uhyre langt mod nord«, romerne havde nemlig under deres sejlads langs nordkysten gjort den opdagelse, at der ligger øer uden for jordklodens rand, et stykke ude i oceanet. Sådanne

øer omtales ofte hos de klassiske forfattere, og de befolkes med de mærkeligste folkeslag og fabelvæsener. — Ud fra Tacitus' text alene kan vi ikke med blot nogenlunde nøjagtighed fastslå, hvor anglerne .. har boet på hans tid. Men vi kan betegne det som lidet sandsynligt, at de har boet i Sønderjylland.

Denne Argumentation er meget uheldig. Havde Tacitus dog bare sagt: „Anglerne boer på en nordlig Ø“, kunde der kanske have været noget om, at det var en uklar Tågesnak. Men Ø-Stedfæstelsen er et Led i en yderst sagkyndig Sakralskildring; der er ikke Tale om „Fabelvæsener“. Ligesom Helligsøen, de hellige Køer for den hellige Vogn, Præsten og den hellige Festfred ikke kan undværes i Helheden, således heller ikke den hellige Ø. I Hedningenes Kultus spiller hellige Øer en fremragende Rolle, jfr. Helgoland, Niærdholm, Njarðey, Þórslundr (Tåsinge), Othænsberg Birkeområde (Samsø), Odense.

Tilsidst siger Bjerrum om Anglerne: „lidet sandsynligt, at de har boet i Sønderjylland“. Dette som Extrakt av den taciteiske Skildring må kaldes en ret vilkårlig Egengisning. Og den støttes just ikke ved det forsigtig tilføjede „måske“. Den faktiske Text giver slet ikke Rum for noget „måske“. Den sætter *udtrykkelig* Anglerne i et Kystland. Og den støttes av den samlede middelalderlige Overlevering, særlig Uffesagnet, av Anglernes episke Synskres, en avgjort Sø-Synskres, og av Nerthusdyrkelsens Udbredelse over Norden.

Ptolemaios er den Klippe, Bjerrum bygger på efterat have avfærdiget Tacitus som *quantité negligeeable*. At *Ptolemaios-Marinos* som Skildrer av Germanien er upålidelig, har *Müllenhoff* udtalt, og i „Ptolemy's Maps“ og „Acta phil. Scandinavica“ har jeg fremfundet en Bunke lokale Kortprototyper, som Korttegneren har vranglæst for at fabrikere sit Germaniens-Kaos. Bjerrum forsvarer *Ptolemaios* S. 216 ved at henvise til tre nyere Geografer, Cuntz, Steche og Šimek. De to første synes ikke at kende en Undersøgelse „Ptolemy's Maps“. Tjekkeren Šimek kender og citerer den, men kommer slet ikke ind på Opdagelsen av ptolemæiske Prototyper. Jeg skal hær tilføje, at jeg

i en senere fremkommende Artikel*) kan påvise Prototyperne også for det vestlige Germanien. Hær skal anføres to av de sidst fundne.

Prot. A. Vesttyskland fra Rhin til Elben.	Aleison Budoris	Munition	Marionis
Prot. B. Samme Kort flyttet øst for Elben.	Aleisos Budorgis	Marionis	Bunition

Hvad nu Anglerne gælder, så er det klart, at vore eneste Kilder, Tacitus og Ptolemaios, trods indbyrdes Modsigelse, står i et nært Avstammingsforhold til en fælles Kilde; vi kunde kalde Tacitus og Ptolemaios for „Sveberkilderne“. Tacitus omtaler en Gruppe Sveber og stiller allerforrest Semnoner, Langobarder og Anglergruppen (Nerthusdyrkerne). Ptolemaios kender den samme Svebergruppe og nævner de tre Folk, Semnoner, Langobarder og Angler. De må i hans Kilde ligesom hos Tacitus have stået allerforrest i Gruppen. Langobarderne sætter Ptolemaios nu på et splittet galt Sted, nemlig helt henne ved Rhinen. Samtidig har han fra ovennævnte vesttyske Prototyp A Dubletten Lakkobarder, med radbrækket Navneform, men på det rigtige Sted, i Langobardernes historiske Hjemstavn, Bardengau ved Nedreelben. Det er hær ved første Øjekast soleklart, at de vildfarne Langobarder ved Rhinen må flyttes tilbage til Bardengau ved Nedreelben. Men så er det da næsten en Selvfølge, at Langobardernes svebiske Følgesvende, Anglerne, må gøre dem Følgeskab nordøstpå, altså til hinsides Elben. Denne snublende nærliggende Formodning har jeg for over et halvt Århundrede siden udtalt i „Sønderj. Årb. „1900, 44, og Chadwick i „The Origin of the English Nation“ (1907) S. 201 godhender den som „happily suggested“. Altså, en videnskabelig underbygget Teori godtages av Englands førende Etnolog. Men

*) »Classica et mediaevalia«.

Bjerrum ignorerer den. Da den ikke gendrives, står den fremdeles ved Magt.

2. Varinerne i klassisk Overlevering.

Jeg omtalte før, at Anglerne i klassisk Tid kun nævnes av to Hjemmelsmænd, Tacitus og Ptolemaios, der modsiger hinanden uforligelig. Vi vinder imidlertid et tredje Hjemmelssted derved, at der findes en Lov, „Lex Anglorum et Werinorum, hoc est Thoringorum“, som er optegnet under Karl den Store og også kendes i England som „Lex Werinorum“. Når de to nerthusdyrkende Folk Angler og Variner levede under een og samme Lov, må de selvfølgelig have boet i ét og samme Grandelag. Varinerne indgår altså som Anglernes geografiske Ækvi-
valent.

Dette har Bjerrum også seet og udnyttet: da Loven siges at gælde Thoringi, slutter han S. 226 og 243: ergo har Anglerne boet på det av Ptolemaios anviste Sted, i Thyringen. Dette seer jo meget nydeligt ud. Men det er ikke avgørende. For i Nederlandene, hvor Prokop kender en Koloni udvandrede Var(i)ner, findes et Landskab Doringen, tidligere skrevet med *th*. Uden allermindste Voldførelse lader Lovens Thoringi sig altså henhøre til Nederlandene.

Tilbage står det Faktum, at Angler og Variner oprindelig har boet i samme Grandelag. Men hvor boede nu de klassiske Variner?

Bjerrum avviser med Rette en overfladisk Stedfæstelse, postuleret av Müllenhoff ved „Warnitz“, dvs. det sønderjyske Varnæs.²⁾ Der findes Varnæs både i Sverige og Norge. Med samme Ret som til diverse Varnæs kunde man forfølge Varinerne til deres Gravsted ved Var-dø-*hus* ved Nordkap. Sligt er god Skik hos Etnologer av Seelmanns Type.

²⁾ Meitzen, »Siedelung und Agrarwesen«, II, 14, og Bremer, »Ethnographie« S. 851, anfører yderligere et »Promunturium Varinorum« fra »Valdemars Jordebog«, men det eksisterer ikke.

Nej, *Varinernes* rette Hjemsted kendes fra to av de ptolemæiske Dublet-Prototyper som det er påvist i „Ptolemy's Maps“, men som Bjerrum ikke tager Hensyn til. Den ene har i Mecklenburg Folkeparret

Teutonoaroi

Ouirunoi

Den anden har klods op dærad

Teutones Auarpoi.

De nævnte Ouiruner har hos Ptolemaios Hovedstaden Ouirunon. Her får vi flyet Nøglen til Navnets Radbrækning. Det er simpelthen „verschlimmbessert“ efter den romerske Provinshovedstad Virunum i Noricum, hvis Tilstedevær Ptolemaios godt kendte. Det er et Exempel på en av mig påvist Uvane hos Ptolemaios-Marinos: barbariske Navne bliver tit opfixede efter klassiske Modeller fra Romerriget. I Østgermanien levede en Stamme Lugoi Didunoi, lat. Lugi (Di)duni, dærav fabrikeredes som Dublet Bynavnet Ligidunon, modelleret efter de velkendte keltiske Bynavne Lugdunum, Lugodunum (Lyon, Leyden). Stammen Ambrones (Atlashåndskrift Vatic. Lat. 5698) blev omkalfatret til Ombrones efter græsk Ombrikoi, den italiske Stamme Umbrer. Stammen Toutonoi ved Mainfloden (kendt fra en Grænsesten) blev til Touronoi efter de galliske Tourones ved Tours. I Hannover levede en Stamme Kaulkoi el. *Kauklones (Formindskelse av Kauchoi hos Ptol.); den blev erstattet av de rætiske Kalukones fra Svejts. I Gallien boede Stammen Namnetes ved Byen Nantes; som Dublet optræder Samnites, dvs. de velkendte italiske Samniter . . . Altså, de radbrækkede Ouirunoi skal tilbagerettes til Varinnoi. Deres Hovedstad Ouirunon lever videre i bedste Velgående som Waren ved en Sø av samme Navn og ved Strømmen Warnow, der udmunder ved det velkendte Warnemünde. Hær boede i Middelalderen Venderstammen Warnabi, som øjensynlig er Varinernes slaviserede Efterkommere. Den ptolemæiske Radbrækning av Varinernavnet er forresten

allerede bleven opdaget i Oldtiden. Det av Ptolemaios-Marinos brugte Originalkort har åbenbart haft Navnene skrevne således:

Teutoni Vari Viruni

Dvs., *Vari* var av en kyndig Kritiker tilføjet for at rette det radbrækkede Viruni, men den Kluddermikkell, der sammenflikkede det kaotiske Germanienskort, fik Rettelsen i Vrangstruben og smækkede —*vari* på Teutoni som Navnets Stjært. Således fremkom det monstrøse Misfoster Teutonoaroi, der fik Forskerne til at rende med Limstangen i 1700 År. Varinerne lever forresten videre i nordisk Heltedigtning. Der spøger en Opnævner Kong Varinn. Warnemünde optræder i „Eddaen“ som Fjorden Varinsfjörðr, hvor Danskeren Helge overvinder Tyskeren Hödbrodd.

Så kommer vi til Dubletten *Auarpoi*. Det er klarlig en Vranglæsning for *Ouarnoi. Navnet står hær i den yngre, sammentrukne Form som hos Prokop Varnoi og oldeng. Wærne.

Men ikke nok med Dubletten. Vi finder endogså en Triplet. Ptolemaios har følgende Folkerække:

Ambrones Auarinoi Frugundiones Sulones Finnoi (Ombrones)

Disse Folk har Ptolemaios-Marinos flyttet helt hen til Weichselens Østbred, mens de i Virkeligheden hører hjemme ved Vesterhavs- og Østersøkysten:

Amringer V a r i n e r Burgunder Gutoner Finner.

(på Amrum)

Også udenfor Ptolemaios genfindes denne Folkerække, nemlig hos Plinius, „Naturhistorie“ IV, c. 99: Burgundiones, Varinne, Gutones.

Altså, Varinerne er stedfæstede som Indbyggere av Østersøkysten. Dette holder Bjerrum Læseren uvidende om.

Hans Opbygning på Ptolemaios falder bort som en Vildfarelse, der skyldes hans flygtige Undersøgelse av de ptolemæiske Kildeforhold.

3. Jyder i Britannien.

Jyderne hører ikke til de Folkestammer, der er tydelig klassisk avhjemlede, omend de rimeligvis må indsættes istedenfor de av Pytheas omtalte „Gutoner“ på den jyske Ravkyst, læs *Eutoner.*) Men såkaldte Jyder har dog allerede inden Oldtidens Slut startet Landnammet i Kent, ifølge Beda og „Saxerkroniken“ År 449. Og i 500tallet er de atter på Færde.

Bjerrum drøfter S. 210 de engelske *Yter* eller *Jutae* som han finder forskellige fra vore Jyder. Frankerkongen Theodebert skriver c. 550 til Kejser Justinian, at Eucier og Saxer frivillig har hyldet ham. Da Frankerherredømmet ikke godt kan have strakt sig til Jylland, formodes Eucierne at have boet mellem Rhin og Weser. Dette er en yderst usikker Gisning. Et ikke-jysk Folk Eucier mellem Rhin og Weser er fuldkommen ukendt i Oldtid og Middelalder; det synes at være bare en lærd Nødhjælps-Opfindelse. Fast står blot, at Eucier og Jyder er ét og samme Navn i ét og samme Nabolag; hvorfor skulde det så være to forskellige Folk? Digteren Venantius Fortunatus synger c. 580, at for Frankerkongen Chilperik skælver „Danus, Euthio, Saxo“. Hvem kan hær uden Tvang væрге sig mod det Indtryk, at hær tales om „Danskeren, Jyden, Saxeren“? Skal vi forresten virkelig tage Theodeberts Brev så højtidelig? Ham gjaldt det først og fremmest om at imponere Kejseren i Miklagård. Der kendes intet virkeligt historisk Udtryk for Saxernes såkaldt „frivillige“ Underkastelse; snarest tværtimod. Og når een eller anden jysk Høvding ligesom senere Harald Klak fandt det fordelagtigt at hylde Frankerherskeren, var det for Theodebert sikkert tilstrækkelig Årsag til at prale med Jydernes Underkastelse. Det hele er uklart og uvæsentligt.

*) Plinius, »Nat. hist.« XXXVII, c. 35.

4. Forskelligt om Anglernavnet etc.

S. 223. „Der knytter sig ingen vanskelighed til forståelsen af Ptolemaios' kort. Stedfæstelsen [dvs. av Anglerne] er klar og præcis“. Mon? Stedfæstelsen av Anglernes svebiske Kammerater Langobarderne er som sagt splittergal. Men det er altså ingen „Vanskelighed“!!

Smst. „Anglerne boede ifølge Theodor Steche ved en handelsvej, der førte fra Regensburg ved Donau til handelspladsen Marionis ved Mecklenborgs kyst“. At Anglerne boede hær, har vi kun den upålidelige Ptolemaios-Marinos' ord for. Handelspladsen Marionis lå forresten slet ikke ved Meklenborgs Kyst, men ved Elben. „Marionis Nr. 2“ er en Opdigtning, een av Ptolemaios-Marinos' utallige vrangplacerede Dubletter.

S. 227 drøftes udførlig Kr. Halds Tydning av Navnet Angel. Det er ret uvæsentligt. Hvis Anglerne, som Beda siger, boede i Angel, har de simpelthen Navn efter denne Halvø.

S. 228. „Dennes beboere kaldes aldrig anglere, men altid angelboer.“ Ad dette Argument må man nærmest smile. Bortset fra Jyderne er der i Jylland overhovedet ikke et eneste Stammenavn, der er fastholdt i den gamle Form. Kimbrerne hedder Himmerboer, Indbyggerne av Vendill Vendelboer, den til Vestjylland udvandrede Del av Charuderne Hardboer eller Hardsysselboer. Og således over hele Linjen. De norske Rygir, Sygnir, Thilir, Heidnir etc. hedder Rogalændinger, Sogninger, Thelemarkinger, Hedemarkinger; Anglerne hedder Englændere eller Engelskmænd, Wales' Indbyggere Welshmen, Ierne Irishmen etc.

5. Anglernavnets sproglige Indebyrd.

S. 208 udtaler Bjerrum: „De er ingen vej udenom: anglerne talte et vestgermansk sprog.“ Dærmed står og falder i Grunden hele hans Teori. For hvad er „Vestgermansk“? Det kan være så mange Ting. Når man taler til Lægfolk, bør man helst udtrykke sig umisforståelig. Altså: „Der er ingen Vej udenom.“

Anglerne — at dømme efter deres Sprog i England — talte Angelsaxisk“ (dvs. et ikke-tysk Sprog. Modersproget til Engelsk).

Meget vel! Men det kan jo også tilskæres på en helt anden Måde: „Der er ingen Vej udenom. Anglerne — at dømme efter deres ptolemæiske Hjemstavn i Thyringen — talte Højtysk.“ Hvordan skal denne Knude løses? Skal vi kanske ty til Tzakonerne i Grækenland, hvor Mændene taler Nygræsk, Kvinderne gammelt Dorisk? hær altså: Mændene Angelsaxisk, Kvinderne Højtysk? Det være dog kun sagt for Løjers Skyld, for at vise de mulige Konsekvenser av de kategoriske Dogmer. Eller vil Bjerum kanske påstå, at Thyringerne oprindeligt talte Angelsaxisk? Kanske også det! Men ialtfald, det bliver et lille filologisk Kunststykke at vise det sort på hvidt, og således at undgå, at den kategoriske Slutningsmåde bliver stemplet som ledende til Selvmodsigelse. Vi ender kort sagt i Tvivlsmål istedenfor i et „ingen-Vej-udenom“.

Men nu kommer vi til en anden Side av den kategoriske Udtryksmåde, nemlig den Tvangsforudsætning, at *Folkefærds Navne altid virkelig er det, de giver sig ud for*. Altså in casu, at Anglernes Sprog i Britannien er lig med Fastlandsanglernes Ursprog. Det kan man jo have Lov til at tro, det kan ikke uden videre nægtes. Men når Muligheden udnævnes til indlysende Faktum, bliver det en Naivitet. Der regnes slet ikke med mangfoldige forstyrrende indgribende Faktorer, der er tænkelige i Folkevandringstidens Kaos. Vi kender nok visse ætnisk-kulturelle Ejendommeligheder, der står urokkelig fast, men *Folkenavne og Sprog skifter og render sammen som Kviksølv*.

I store Dele av Europa er der næppe ét Hovedfolk, der har undgået Navneskifte. Romerne kaldes på Gottonsk Vælske efter en keltisk Stamme, Volkerne. Tyskerne kaldes på Engelsk Germans efter en keltisk eller keltiseret Stamme i Belgien. På Nordisk og Finsk kaldes Tyskerne Saxer efter en Stamme med et ikke-tysk Sprog. Østtyskerne kaldes Preusser efter et baltisk Folk. Østslaverne kaldes Russer, dvs. Svenskere. De sydlige Finner kaldes Ester efter et baltisk Folk. Sydøstslaverne kaldes

Bulgarer, dvs. Finner. Tyskerne kaldes på Fransk Allemands efter en vesttysk Stamme. På Balkanhalvøen kaldes de Svaber efter en do. do. Galliens Indbyggere er Franskmænd, dvs. Franker. Sydfranskmænd kaldes Gascognere, dvs. Basker. Norditalienerne kaldes Lombarder, dvs. Langobarder. Grækerne kalder sig Romæi. dvs. Romere. De spanske Arabere kaldes Moros, dvs. Berbere. Zigeunerne kaldes Bøhmere, Ægyptere, Tartarer. Alle Europæere gælder i Østerland som Franker. Rødhuderne er blevne til Indianere, dvs. Inder.

På de britiske Øer er der ikke mindre end 7 ikke-angliske Folkedele, hvis Sprog kaldes Engelsk, dvs. Anglisk. 1. Kelter i Irland. 2. do. på Øen Man. 3. do. i Skotland. 4. do. i Cumberland. 5. do. i Cornwall. 6. Nordmænd på de skotske Øer. 7. Saxer i de saxiske Riger. Hvo tør da sværge på, at Engelsk ikke også kunde være uoprindeligt hos en større Del av Nr. 8, Indbyggerne i de angliske Riger? Nu kan man nok sige: ved de opregnede Tilfælde er Modsætningen mellem den oprindelige Nationalitet og den ved Navnet postulerede ofte så stærk, at Tvivl udelukkes. Men der findes også Tilfælde, hvor Tvivl er mulig.

Tyskerne i Siebenbürgen kaldes *Saxer*. Altså efter Bjerrums kategoriske Opskrift for Tilbageslutning fra Folkenavnet: „der er ingen Vej udenom. Deres Forfædre talte oprindelig Neder-tysk“, eller, for at gøre det rigtig godt, Angelsaxisk. Figura udviser imidlertid, at Siebenbürgsaxerne faktisk taler Højtysk i mosel-frankisk Dialekt. Navnet Saxer skyldes en Fejlslutning hos Naboerne, fordi Småordene „det, hvad“ på Moselfrankisk lyder „dat, wat“, ikke som på normalt Højtysk „das, was“. Tilbageslutningen fra Folkenavnet slår altså hær klik.

Der kan også opstå Kludder, hvor det gamle Folkenavn er fastholdt, og hvor man vil slutte tilbage. *Langobarderne* i Italien stammede jo fra Bardengau ved Nedreelben, altså fra Nedertyskland. Man vilde da naturlig tro, at deres Udvandrere, som fastholdt Folkenavnet, i Italien havde talt Nedertysk. Men de taler dog Højtysk. Altså efter den kategoriske Recept for Tilbageslutning: „der er ingen Vej udenom. Deres Forfædre i

Bardengau må have talt Højtysk.“ Faktisk udviser *Figura* imidlertid, at de taler og altid har talt Nedertysk. Altså skønner vi, at Folket på sin Vandring har undergået et *Sprogskifte*. Igen slår den kategoriske Tilbageslutning klik.

Hvad nu med *Anglerne*? Hvilken stræng Sproglovgiver kan garantere os imod, at også de under deres Vandring kunde have undergået Sprogskifte ligesom Langobarderne? Vi har fattet en velgrundet Mistro til Tvangssætningens Gyldighed.

Lad os nu høre en engelsk Fagmands Ord. Den ledende engelske Etnolog *Chadwick* siger i „*The Origin af the English Nation*“ S. 302:

»Landnamsmændene i Britannien, skønt de kaldtes Saxer av de Indfødte, tilhørte i Virkeligheden et Folk, der først nylig havde holdt sit Indtog på de vestlige Have. Underkastet dem var imidlertid talrige Indbyggere av sandsynligvis saxisk Oprindelse. I Tidens Løb vilde dette underkastede Landsfolk stræbe efter at gøre sig gældende, medens Anglernes Efterkommere vilde svinde ind til et militært Aristokrati.«⁴⁾

At nu et Herskerhus på Folkevandringstiden optog Under-såtternes Sprog, er noget så dagligdags, at jeg knap har nødtigt at påvise det nærmere. Hunnerherskerne i 400-tallet havde normalt gotiske Navne: Mundjiuk, Rugila, Bleda, Attila. Senere seer vi, at en norsk-irsk Konge Olav fik det irske Tilnavn *Kvarann*, hvad der røber irsk Hofsprog. *Chadwick* giver ovenfor en, som mig tykkes, såre plausibel Forklaring på det Forhold, at Flertallet av de angliske Rigers Indbyggere i Virkeligheden var Saxer. Hans velgrundede Mening bliver ikke imødegået af *Bjerrum*, men henstår urokket. Dærfor må jeg dømme: *Bjerrums* kategoriske Slutning fra Folkenavnet *Angler* i Britannien mister enhver tvingende Kraft.

6. Mere om Anglernavnets Historie.

I „*Our Forefathers*“ II, 242 ff., har jeg yderligere påpeget

⁴⁾ Hær tilføjer jeg en Analogi fra Jydernes Rige i Kent. Lige overfor det traditionelle Landingssted, *Øen Thanet*, udmunder *Strømmene Stour* og *Swale*. Det viser, at Flertallet av Landnamsmændenes Følgesvende var Saxer, kommende fra de holstenske Floder *Stör* og *Swale*.

følgende, som Bjerrum ligeledes lader uænset. Saxerne var fra gammel Tid Republikanere og fastholdt dette til sin politiske Dødskamp mod Karl den Store 772—804. Anglerne dærimod havde ligesom Nordboerne Kongestyre. Da nu de britiske Saxer senere gik over til Kongedømmet, havde de følgende ingen Kongsæmner med gammelt Kongeblood. Dærfor er Essex, som Chadwick S. 302 fremhæver, det eneste Rige, der møder op med en Kongeæt av ægte saxisk Rod, nedstammende fra Saxerguden Seaxneat. Ellers hjalp man sig med at ty til engelske Kongsæmner, nedstammende fra Guden Woden. Manifest er dette Lån i Wessex, hvis Kongestamfædre Freawine og Wiggen findes hos Saxe som Sønderjyllandsjarlerne Frøvin og Vig, nær forbundne med Anglerfyrsterner Vermund og Uffe. Og når Kongeætten blev engelsk, kunde passende hele Riget kaldes ligeså. Da nu det ægte Anglerrige Mercia indtog en dominerende central Stilling, voldte dets mægtige Indflydelse, at alle de nordligere Riger foretog denne nominelle „Anglisering“. Sproget blev naturligvis ved med at være lige saxisk, men det kaldtes engelsk.

Saxerne var fra gammel Tid i v r i g-h e d e n s k e. De kæmpede på Fastlandet fanatisk mod den kristne Mission og ødelagde de tilgrænsende Kristenkirker, og i Britannien fremturede de for en stor Del i Hedenskabet endnu 100 År efter den kristne Missions Start. Missionen landede hos Jyderne i Kent og hoppede dærpå, overspringende Saxerne, op til Anglerne, hvis Hovedby York, der fra Romertiden fastholdt Tilnavnet Municipium, blev Kristendommens egentlige Missionscentrum. Da Fastlandssaxerne samtidig viste sig som forstokkede Hedninger, blev Saxerfolket i Kirkens Øjne en vanry Slægt. Britanniens Kirke blev ikke en saxisk, men en engelsk. Den navnkundige Angler Beda bidrog med sin engelske Kirkehistorie til at fastslå Anglernavnets Triumf.

Grunde som disse bidrager til at gøre os forståeligt, at Britanniens gottonske Erobrere kom til at hedde Englændere, ikke Saxer.

7. Sproggeografien, Sproggrupperingen.

Dette er et vigtigt Punkt. Bjerrum kommer meget hurtig dærfra. Han nedskærer min i „Sønderj. Årb.“ 1900 givne Forklaring med følgende Ord S. 208:

»Gudmund Schütte . . mener, at Anglerne hverken var vestgermanere eller nordboer, men at alle beboere af den jyske halvø før folkevandringstiden har talt et sprog, der står midt imellem vestgermansk og nordisk. Denne hypotese kan ikke direkte modbevises, fordi vi ved så sørgelig lidt om jydernes sprog før folkevandringstiden. Men den er overflødig og tjener kun til at komplicere et i forvejen indviklet problem. Schüttes urjysk er en fri opfindelse, der blot gør det vanskeligere at udrede de sammenfiltrede tråde. Der har ikke kunnet påvises spor af et sådant sprog, hverken i stednavne, runeindskrifter, i middelalderens skrevne kilder eller i moderne dialekter, og Schütte gør da heller ikke noget forsøg på at gisne om, hvorledes det egentlig har været beskaffent.«

Dette skal gælde for stringent Filologi. Men det er i Virkeligheden netop det, som Bjerrum pådutter mig, — komplicerende eller rettere forvirrende, tilslørende.

I Virkeligheden er hans Formulering *selvmodsigende*. Han indrømmer først, at min Hypotese om den flydende Sprogovergang teoretisk ikke kan gendrives, da vi intet brugbart Sprogstof har fra Urtiden. Men i selvsamme Øjeblik giver han sig til at avkræve mig Dokumentering med de Sprogvidnesbyrd, hvis Fraværelse han ovenfor har indrømmet.

Den læge Læser tør siges at være aldeles forudsætningsløs overfor Spørgsmålet om sproghistorisk Udvikling. Han aner intet om Forskellen mellem Dialektgrænse og Sprogbarrikade. Disse nødvendige Forudsætninger har jeg i „Sønderj. Årb.“ 1900 møjsommeligt søgt at bibringe ham i den Fremstilling, der av Bjerrum reduceres ad absurdum som „overflødig“ og „komplicerende“. En *Dialektgrænse* er en Mødeflade mellem hinanden nærstående Dialekter, så Nabo uden videre forstår Nabo, når hver taler sin egen Dialekt. En *Sprogbarrikade* er derimod en Mødeflade mellem adskilte Sprog, hvor der er en skarp, umæglet Modsætning, så Nabo ikke forstår Nabo, når hver taler

sin egen Dialekt. Den Dag idag kender det nordiske Sprog-område ingen Sprogbarrikader, kun glidende Dialektgrænser lige fra Nordkap til Fjoldingernes nu uddøde Mål i Sydslesvig.

Denne umærkelige Overgang må engang have hersket videre sydpå. Det er ikke mig, der skal påvise dens Tilstedevær udav Stednavne, Runeindskrifter etc.; det er Bjerrum, hvem det påhviler at vise, at der oprindeligt har været en Avbrydelse, en Sprogbarrikade, der skilte Nordisk fra Vestgermansk. Om Overgangsdialekten til Saxisk har været jysk eller engelsk, er hær ligegyldigt. Der *har* været en Overgang; det er Hovedsagen.

Men kan da nogen forklare, hvordan den umærkelige Sprogovergang ophørte? Ja, det er lige netop det, vi kan, og hvad jeg, som det synes, forgæves, søgte at forklare i 1900. *Joh. Schmidt* har givet os Forklaringen i sin geniale „Bølgeteori“. Umærkelige Dialektovergange, siger Schmidt, revner bl. a. dærved, at extreme Yderdialekter tørner umæglet sammen. Og på dette Forhold er Ejdergrænsen det klassiske Skoleeksempel. Ved Ejderen blev der siden Middelalderens Gry et ligefremt General-Stævnemøde mellem alskens Yderdialekter. Friser kom fra Holland; Svear fra Egnen om Stockholm; Karl den Stores frankiske Kolonister fra indertyske Egne; endelig de vildfremmede Vender fra Østeuropa. Fra nu av hersker der en umæglet Kontrast mellem vidtforskellige Sprogtyper, Religioner, Hustyper og Retssystemer. Der kan optælles hele 5 Sprogbarrikader: 1. dansk-tysk, 2. dansk-frisisk, 3. dansk-vendisk, 4. tysk-frisisk, 5. tysk-vendisk. Næppe nogen anden Egn av Europa, bortset fra Ungarn-Balkanhalvøen er så overdådig rig på Sprogbarrikader.

3. Sproggrupperingen før Folkevandringen.

Vi må imidlertid gøre os klart, hvordan Sproggrupperingen så ud i Tyskland, før det oplevede denne Revolution, der tildels optrådte brutalt, som ved Saxernes Indtrængen i det omstyr-

tede Thyringerrige 530 og ved Karl den Stores Saxerdeportationer fra Holsten 804. En sådan Undersøgelse har Bjerrum ikke udført. Jeg kan illustrere Forholdene med følgende Skitser

FRISISK-SAXISK SPROGGRUPPE			NERTHUSGRUPPE	
Friser	Chaucher <i>(opsluges af Saxer)</i>	Saxer	Variner i Waren <i>(slaviseret : Warnabi)</i>	
TYSK SPROGGRUPPE				
Bruchtrer <i>(Borahragowe)</i>	Angrivarjer <i>(Angeron)</i>	Langobarder <i>(Barder i Bardengau)</i>	Semnoner <i>(Nordsvaber)</i>	
Chatter <i>(Hessen)</i>	Cherusker	!!Nerthusgruppe!! Angler <i>(Engilln)</i> Variner <i>(Werenoefeld)</i>		Ermundurur <i>(avløses af Thyringer)</i>

Sproggrupperingen, gående ud fra Bjerrums Teori.

Den *frisisk-saxiske Gruppe* har Sæde langs Vesterhavets Sydkyst og i Vestholsten. Den særpræges ved Overgangen fra *k* til Hvislelyd foran *e* og *i*, den såkaldte „Zetacisme“: fris. *tziarke*, hannoversk *tzertze* = tysk *kirche*, dansk *kirke*; hannoversk *celle* = tysk *quelle*, dansk *kilde*.

Sydligere hersker *tyske Mål*, hos Bruchtrer, Angrivarjer, Langobarder i Bardengau, hos Thyringerne og øst for Elben hos Semnonerne, der fortsætter som Nordsvaber.

Dertil kommer nu den af Tacitus omtalte *Nerthusgruppe*, hvis mest fremtrædende Medlemmer er de under en fælles Lov levende Angler og Variner. Hvad Sprog Gruppen talte, lader vi foreløbig stå hen i det uviste. Hær gælder det om at vise, hvor de juridisk samhørende Angler og Variner havde hjemme. Jeg har ovenfor påvist, at Varinerne ifølge den klassiske Overleverings urokkelige Vidnesbyrd må sættes ved Østersøkysten. Dette

er iøjnefaldende uforligeligt med Anglernes ptolemæiske Stedfæstelse i Thyringen.

Et Argument for Bjerrums Teori kunde søges dæri, at der ved Siden av den thydingske Egn Engilin findes et Werenofeld (ved Eisleben). Undersøger vi imidlertid Kortet nøjere, vil vi finde, at hele dette Område bærer Præg av voldsomme Folkeomflytninger, der hovedsagelig skyldes Thyringerrigets Undergang 530. Kortet tegner sig således:

	Nord-Thuringgau
	Svevon
Ostfalen	Fresonofeld
	Engilin
	Werenofeld
T h ü r i n g e n	

Hær er det ved første Øjekast klart, at der ikke foreligger noget Oldbillede fra før Folkevandringstiden, men derimod et Sekundærbillede fra efter 530. Thyringernes gamle Område er sprængt i Stumper og Stykker; en frasprængt Rest ligger mod Nord. Ind dæri skyder sig en Sprængkile av invaderende Stammer. Nordvestfra kommer Saxerstammen Ostfalerne. Østenfra kommer de fra Ostelbien overflyttede Semnoner eller Nordsvaber, der forresten måtte udkæmpe en hård Strid med nogle fra Italien hjemvendte Saxer. Fresonofeld er koloniseret av de fra det fjærne Holland indvandrende Friser. Og Anglerne i Engilin, Varinerne i Werenofeld fremtræder da som Spidsen på den Stødkile, der borede sig ind i det sprængte Thyringerrige. At tage dem som Levn av en Urbosættelse er umuligt.

9. Saxiske Zetacismer.

S. 242 fører Bjerrum i Marken, at der i gamle merseburgske Personlister og andre Skrifter findes Saxonismer, især *Zetacismer*. Det skal pege på de thydingske Anglers Sprog. Jeg kan ikke se, hvad de to Ting har med hinanden at gøre. Kan Bjerrum vise, at noget av de saxoniserende Skrifter stammer fra en

notorisk Angler? Nej! Eller kan han vise, at Zetacismene hober sig særlig i Egnen Engilin? Nej, heller ikke, han prøver slet ikke derpå. Sammenhængen er jo ganske simpel. Saxonismer hører hjemme i ægte saxiske Egne. Dette Saxerpræg fortrængtes småningom ved en Fortyskning, der skred frem vestenfra. Det lå i Sagens Natur, at Saxonismene holdt sig længst yderst mod Øst. Til at forklare dette Forhold er Anglerne overflødige.

Iøvigt burde Bjerrum ikke have nøjedes med at henvise til nogle tyske Skrifter om Foreteelsen. Han burde personlig have undersøgt Zetacismernes geografiske Fordeling. Jeg kan meddele følgende Exempler:

Holsten. Zehusen (ved Ejderen, ældre Cyængæhusæn), Tzellinghusen (ældre for Kellinghusen. Byens Fabrikmærke skal være *tz*), Itzeho (ældre Ecesho, Itscheho, dvs. »Egeskov«), Szester el. Ciestere (Tilløb til Elben).

Hannover mellem Weser og Elben. Cissen, Tzelstede, Tzertzenholte (»Kirkeholt«), Zeven (ældre Kivinan).

Indre Hannover. Celle (ældre Kielle), Smarbec, Mulbec (Egn), Zerser Forst, Wallebiei, Ceverlingeburg, Sarstedt (ældre med *k* el. *c*), Zilly (ældre Kinlinga), Wilkbice, Sidekenbice (begge i Fresonofeld).

Såvidt jeg kan skønne, udebliver Zetacismene i Langobarderlandet Bardengau og i det meste av Altmark. I Engilin kan jeg som sagt ikke spore særlig Fremhersken av Zetacismene. Dærimod falder to Tilfælde på den frisiske Pionerbosættelse.

Alt ialt er det umuligt at finde nogen tydelig sproglig Støtte for Bjerrums Anglerstedfæstelse. De pågældende Egne har været Genstand for de voldsomste Folkeomflytninger, så de yder et særdeles upålideligt Stof til at påvise Urbosættelse udfra.

10. *Engelske Fyrstnavne.*

De engelske Fyrstnavne Wærmund og Offa, siger Bjerrum S. 235, har avgjort unordisk Præg og taler således imod at sætte Anglerne klods op ad Nordboerne. Det med det unordiske er rigtigt nok; men passer disse Navne ej til det nordiske Grandelag, da passer de såvist heller ikke til det tyske i Thyringen,

hvorhen Bjerrum vil forvise de to Personer. Navnene peger tydelig mod saxisk Grandelag, og det er da ikke altfor fjærnt fra det nordiske. Det seete avhænger jo av Øjnene, der seer. Tingen får et ret forskelligt Udseende, om man anbringer Wærmund-Offa nord eller syd for Saxerne. Det er det meste, vi kan få ud av det.⁵⁾

Et andet Sprogkriterium er Navnene på *-berht*. De er typiske for Saxer og Tyskere, jfr. Kong Saberht i den ægte saxiske Kongeæt i Essex c. 600. Derimod savnes de i Nordisk og Østgottonsk.⁶⁾ Men nu savnes de også i Wærmund-Offas Æt, samt i andre førbritiske Fyrsteætter; dærimod myldrer de øjeblikkelig frem, så såre Anglerne sætter Foden på britisk Jord.⁷⁾ — Parallel: så såre Normanneren Hrolf har sat Foden på fransk Jord, lader han sig ved Dåben sporenstregs omkalfatre til en Robert, og andre tyske Navne følger i Ætten, f. ex. Wilhelm.⁸⁾ Hos Hrolf er Optagelsen av Berht-Typen uomtvistelig en Forløber for Denationaliseringen, Optagelsen av fransk Sprog og fransk Navneskik. Hvad da med Anglerne? Er der nogen, der kan væрге sig mod en Mistanke om, at også hos Anglerne er Optagelsen av Berht-Typen Symptom på en Denationalisering, en Overgang fra anglick til saxisk Sprog?

11. De angliske Fyrstenavne og Folkesproget.

Bjerrum tager det ganske roligt for givet, at Fyrstenavnene Wærmund og Offa røber saxisk Folkesprog hos Anglerne — som om Fyrstesprog uden videre var ét med Folkesprog.

⁵⁾ Jeg gør opmærksom på, at Wærmund hos Abbed de Cella optræder med nordisk Lydform Warmundus, stedfæstet ved Warwick. Også dette tyder på Tilstedeværelsen av et ikke-angelsaxisk Sprogelement hos Anglerne.

⁶⁾ Påvisningen er given av Meyer-Lübke i »S. B. d. Wien. Ac. phil. hist. Cl.« CXLIX, 2, 20 & 57, som jeg har henvist til i »Our Foref.« § 147.

⁷⁾ Se »Our Foref.« II, 240, hvor Exempler opregnes.

⁸⁾ Wilhelm udtaltes på Nordisk som Vilhjalmr, hvorav eng. William, fr. Guillaume.

Hunnernes Fyrster i 400-tallet hed på Gotisk Mundjiuk, Rugila, Bleda, Attila. Men talte Hunnerne derfor Gotisk? Sveberne, en tysk Stamme, har i Portugal gotiske eller gotiserede Fyrstenaavne. Men talte Folket derfor Gotisk?⁹⁾

Normannerne havde frankiske Fyrstenaavne som Robert og Wilhelm. Men talte Normanerne derfor Frankisk? Venderne havde ofte danske Fyrstenaavne som Gudskalk eller tyske som Henrik. Men talte den Tids Vender derfor Dansk eller Tysk? Danske Konger skriver sig ofte Friederich. Men har Danmark derfor talt Tysk?

Kriteriet duer ikke. Vi lader det falde.

12. *Engelske Egnenaavne.*

Riget Østangel deles i *Norfolk* og *Suffolk*, „Nordfolk“ og „Sydfolk“. Stemmer med jysk Wendlefolk Herred, gotisk Vifolka hd., norsk „Fylke“. Savnes hos Saxer og Tyskere. Egnenaavnene er ikke Overfladeforeteelser som Fyrstenaavnene Former. De hører til virkeligt Folkesprog.^{9a)}

13. *Engelske Indbyggernaavne.*

Området Lindsey har Indbyggernaavnet *Lindisfaran*. Stemmer med østdansk, Sjællands-, Langelands-, Lålands-, Hallands-, Blekinge-, Gullandsfarer. (Burgundisk Burgundo-farones stammer sikkert fra Bornholm). Savnes hos Saxer og Tyskere. Ligesom Typen *-folk* ægte folkesprogligt.^{9b)}

Hærmed forlader jeg det sproglige og vender mig til det kulturelle.

14. *Arkæologisk Kriterium.*

Jankuhn har ment at kunne påvise, at et typisk lokalt *Kors-Spænde* vandrer fra Angel til Østengland. Bjerrum avviser Påvisningen meget hurtig. Da jeg ikke er Arkæolog, lader jeg dette henstå. Arkæologer burde udtale sig.

9) Om den opr. tyske Sprogform vidner det i dansk Historie kendte Navn Berengaria; på Gotisk vilde det have heddet *Berengaizia.

9a) »Our Foref.« II, 234 (5).

9b) Jfr. »Our Foref.« II, § 259. S. 361, 363 (6).

15. Nerthusdyrkelsen.

Tacitus siger, at Nerthusdyrkelsen er det eneste ænseværdige hos Anglerne og deres Fæller. Altså er den fra deres Synspunkt det aller ænseværdigste ved deres Kultur. Den genfindes hos Nordboerne, blot med mandligt Fortegn. (Da Loke i „Lokasenna“ sigter Njörd for at have avlet Barn med sin Søster, har vi hær sikkert et Spor av Nerthus f.). Savnes hos Saxer og Ty-skere. „Our Foref.“ II, 366.

16. Mytologisk Overlevering.

Thyringen er absolut uden Interesse for nordisk Mytelære. Dær kendes ingen Opnævner for Thyringerne. Den thydingske Mytefigur Iring savnes. Sønderjylland dærimod spiller en vigtig Rolle.

Ifølge »Völuspå« str. 25 F. J. og Snorre, »Gylfaginning« 12, er den sydøstlesvigske Skov *Jærnved* Menneskeverdenen Midgårds østlige Grænsepost mod Udgård. Dær sidder en mægtig Gyge, Moder til vilde Jætter i Ulveham, dvs. det vendiske Fremmedfolk. Efter Jærnved opnævnes en Slægt av Troldkoner, *Jærnviðjur*.

Ægir, Opnævner for Ægidora, Ejderen, fældes av Hödbroddr, Opnævner for den tyske Stamme Hadubarderne; hævnnes av Helge Hundingsbane og Hödbroddsbane. Hos Saxe er Eyr dvs. Ægir en Grænse-jarl, der indsættes av Helge.

Hathær, Opnævner for Haderslev, fældes av Harald Hildetand.

Heidr el. *Hetha*, Opnævnerske for Handelspladsen æt Hæthum, er ledende Skjoldmø hos Harald Hildebrand; bliver efter hans Død Dronning over Danmark vestenfor Øresund.

Isungr er dog for vort Æmne den aller vigtigste Mytefigur. Ifølge „Helgakviða Hundingsbana“ Str. 21 F. J. skal også han være fældet av den tyske Angriber Hödbroddr. Men i Thidreks-saga“ I, 319 (Bertelsen) etc. står han som Anglerne s Land-n a m s m a n d i Britannien.

Der gives næppe mange Egne, der er fyldigere repræsenterede i nordisk Mytelære. Og vi seer, at Anglerne s Forbindelse med Sønderjylland bliver udtrykkelig fastslået.

17. Anglernes episke Synskres, en Sø-Synskres.

I „Widsith“ foreligger Anglernes episke Synskres klart oplyst. En avgjort Sø-Synskres. Det vilde være urimeligt at tyde den som en Indlands-Synskres, således som det vilde forudsættes efter Lokaliseringen i Thyringen. Der kendes Stammer i den nordlige Yderzone: *Raumer, Trønder, Skridfinner*. Dærimod ignoreres nære Indlandsnaboer for Thyringen: *Bruchtrer, Angrivarjer, Hesser, Ripvarjer, Allemanner, Rætovarjer, Varister, Bajrer, Lygiere*.

18. Prunkstavelser som Kriterier for Samkvem og Sympati.

De digteriske *Prunkstavelser* udmærker udelukkende Nationer ved Østersøens og Kattegats Kyster: *Goter, Ruger, Hadubarder, Svear, Raumer*, samt først og sidst *Danerne*. De bliver ustandselig prunkstavede, som „*Spyd-Daner*“, „*Sejer-Skjoldunger*“ etc. Det stemmer med, at blandt Ikke-Stormagterne i „Widsiths“ Fyrstelite er det kun *Danerne*, der møder op med hele 4 Fyrster. Normaltallet er 1.

19. Kongestyre.

Anglerne havde som nævnt *Kongestyre* ligesom Nordboerne. Saxerne dærimod var hårdnakkede Republikanere.¹⁰⁾

20. Lovfællesskab med Varinerne.

Dette er det eneste kulturelle Punkt, som Bjerrum anfører til Støtte for sin Lokalisering av Anglerne i Thyringen. Ovenfor har jeg påvist, at Ordet *Thoringi* i „*Lex Anglorum et Werinorum hoc est Thoringorum*“ snarest peger mod Egnen Doringen i Nederlandene.

21. Den episke Sagnoverlevering.

Sagnoverleveringen røber ingen Forbindelse med Thyringen. Den er fuldt enig med Tacitus i at sætte Anglerne i et

¹⁰⁾ Jfr. »Our Foref.« II, 241.

Kystland. Jeg noterer, at Bjerrum har glemt et enkelt særlig vigtigt Vidnesbyrd, „Quedlinburg Årbøgerne“ lader Kong *Angling* udvandre fra „*Danernes Land*“.¹¹⁾ Om man nogensteds skulde være pålidelig underrettet om de såkaldt „thyringske“ Anglers Hjemstavn, så måtte det da være i Quedlinburg tæt op ad Thyringen; men denne Lokalkilde lader Bjerrums Teori i Stikken. Bjerrum, der rask avfærdiger den pålidelige Hjemmelsmand Tacitus' Vidnesbyrd som intetsigende Tågesnak, kasserer også den dærmed stemmende middelalderlige Overlevering som Kopi av Bedas såkaldt naive Påhit, Avledningen fra det sønderjyske Angel. Istedendfor bygger Bjerrum uden nærmere Kildeprøvelse på den notorisk upålidelige Hjemmelsmand Ptolemaios. En iøjnefaldende vrang Fremgangsmåde. Men dette Spørgsmål om Sagnoverleveringen kræver et særskilt Avsnit (Nr. 24).

22. *Det engelske Sagnforråd.*

Allerede *Grundtvig*, hvem man nutildags kimser ad, har fuldstændig rigtig fremhævet, at „*Beowulfkvadet*“ viser en typisk nordisk-orienteret Sagnoverlevering. Som thyringsk ganske umulig.

23. *Strategisk-merkantilt Synspunkt.*

Undersøgelsen af den kompakte engelske Sagnoverlevering hos Saxe fører os til et Synspunkt, som Bjerrum ikke kender, nemlig det *strategisk-merkantile*. Når *Offa-Uffe-Sagnet* fremtræder både i *Oldkvadet „Widsith“*, i „*Vitae duorum Offarum*“, i en engelsk Kunstners Tegninger fra 1300tallet, samt hos *Sven Aggesøn* og *Saxe*, må det have drejet sig om et Sammenstød av stor strategisk, kanske også merkantil Vigtighed. Har *Skuepladsen* for et sådant snarest ligget i Thyringen eller i Sønderjylland?

Thyringen har været Genstand for Invasioner av Hunner,

¹¹⁾ »Our Fore.« I, 141.

Avarer, Slavere. Østfrankerkongen Sigbert overvandedes og fangedes av Avarernes Chagan (Khan) (c. 560); det genspejles kanske i „Niebelungenlied“; Sigfrid fældes av Hagen. Markgrev Gero av Sachsen c. 900 indbød Vendernes Høvdinge til Gilde og lod dem nedsable; for denne „Heltedåds“ Skyld kom Markgrev Gero ind i „Niebelungenlied“ som Attilas Mand. Andre episke Mindeværdigheder falder mig ikke ind før Slaget ved Jena. Og de nævnte drejer sig jo om Kamp mod østlige Barbarer, der ikke vedkommer Uffesagnet; dette handler udelukkende om gottonske Angribere (Myrginger, Sveber, Saxer, Theutonici). Både for England og for Danmark er Thyringen som episk Skueplads fuldkommen ligegyldigt.

Totalt anderledes er det med *Sønderjylland*. Det har en fremragende strategisk-merkantil Nøglestilling som Bro fra Tyskland til Norden og som Transitland for Handelen Vestervesthav-Østersø. Dærfør er det, at Englandskongen Alfred den Store optegner Skipperne Ottars og Wulfstans Meddelelser fra Trafikcentret æt Hæthum, og at Araberen Al Tartuschi giver en levende Kulturskildring fra Hedeby. Ovenfor i Nr. 13 har vi skuet en hel Række mytiske Udtryk for Grænselandets Nøglestilling, fremfor alt den mytiske Repræsentant for Anglerfolket, Isungr. Forud for Uffe-Episoden seer vi, at Sveakongen Adils angriber Sønderjylland og fælder Jarl Frøvin, Vigs Fader; begge disse indgår som Freawine og Wig i det engelske Rige Wessex' Kongestamtavle. Årsagen til Angrebet har vel været æt Hæthums stigende Vigtighed. Under Harald Hildetand seer vi, at Hæthums Opnævnerske, Skjoldmøen Hede, optræder som Kongens Arméchef og efter hans Fald bliver Dronning over Danmark vestenfor Øresund. Den hele av Historikerne lidet ænsede Sagnoverlevering giver et potenseret Udtryk for Sønderjyllands strategisk-merkantile Nøglestilling, noget ganske andet end det både for Danmark og England fuldstændig ligegyldige Thyringen. Perspektivet starter med Romernes Angrebstrusel mod Sønderjylland År 5 e. Kr. (noteret av „Lejkrønningens“

Forfatter), og fra År 800 til 1945 går der næsten ikke et Århundrede uden et eller andet Angreb fra Syd mod Nord. Egentlig burde dette Synspunkt være nok til at afværdige Bjerrums Teori som forfejlet.

24. Uffesagnet.

Et Hovedpunkt hos Bjerrum er Forholdet mellem det danske *Uffesagn* og det engelske *Offasagn*. Hærom skiver han følgende:

»Der (kan) føres flere argumenter i marken for den påstand, at Uffesagnet er uoprindeligt i Danmark.

For det første findes der intet bevis på, at Uffesagnet har levet i en lokal sønderjydske tradition. Et sådant bevis har Axel Olrik søgt i den omstændighed, at Rydårbogen, der er skreven i Rydkloster i Angel, lokaliserer Uffes kamp til en bestemt lokalitet, Kuningskamp; denne lokalisering, der ikke findes i de øvrige kilder, skulde da bero på en ældgammel tradition. Men Axel Olrik forlod senere dette standpunkt, og Kr. Hald har bevist, at Rydårbogens sagnform ellers er fuldstændig afhængig af Saxe, og at lokaliseringen sandsynligvis blot skyldes en lærd konstruktion.

For det andet er der en så nøje overensstemmelse mellem den danske sagnform hos Svend Aggesen og den engelske i *Vitae duorum Offarum*, at der nødvendigvis må være en direkte forbindelse mellem dem. Om sagnet er kommet fra Danmark til England eller fra England til Danmark, kan ikke afgøres ad kronologisk vej. *Vitae duorum Offarum* må være skrevet af Johannes de Cella, der kom til St. Albans kloster i 1180'erne og døde som klostrets abbed i 1214, og før Saxe blev færdig med sin, hvilket skete mellem 1200 og 1219. Disse årstal kan ikke oplyse, om englænderen har skrevet af efter danskeren eller omvendt. Men det er mest sandsynligt, at Svend Aggesen har taget Uffesagnet fra *Vitae duorum Offarum* (eller eventuelt en ældre kilde, som har indeholdt dette sagn), fordi Danmark i Valdemarernes tid modtog en meget stærk kulturel påvirkning fra England.«

Altså i Sønderjylland intet sikkert Spor av Uffesagnet; i England dærimod „De to Offaers Levned“, der røber så nøje Samstem med Sven Aggesøn, at literær Overførelse fra England til Danmark bliver højest sandsynlig, snarest indlysende.

Dette tager sig jo ved første Øjekast meget plausibelt ud. Men seer vi det nøjere efter i Sømmene, viser det sig, at det

„nøje Samstem“ mellem „Vitae“ og den danske Sagnform indskrænker sig til 3 Punkter: 1. Navnet Warmundus = Vermund. 2. Navnet Offa = Uffe. 3. Heltens oprindelige Stumhed eller Taletræghed.

Dette kan ikke regnes for tungtvejende Samstem. Vi tør gå ud fra, at de to Fyrstenavne har tilhørt virkelige Personer, altså faktisk er historiske. De var selvsikrede i Sagnet; deres Forekomst i dansk Sagn peger ikke specielt på „Vitae“. Offa forekom jo allerede i det korte Referat i „Widsith“. Og Sagntrækket med Heltens oprindelige Stumhed er, som Inger Boberg har påpeget, et gængs Æventyrmotiv, der bruges for at fremhæve Heltens vidunderlige Gennembrud.

Bortset fra de 3 Punkter er „Vitae“ og Uffesagnet så forskellige som Ild og Vand.

Om disse Forhold har nu *Inger M. Boberg* skrevet en vægtig Artikel i „Acta phil. Scandinavica“ 1942, „Die Sage von Warmund und Uffe“. Jeg citerer hendes Slutningsord S. 156.

»Es unterliegt keinen Zweifel, dass Vermund vor der Zeit Saxos als auch vor der Zeit Svens als dänischer König bekannt gewesen ist. Man kann sich dann kaum etwas anderes denken, als dass man auch Uffe, der doch vor allem die Hauptperson der Sage ist, ebenfalls gekannt hat, so dass das Fehlen seines Namens in den isländischen Quellen nur einem Zufall zu verdanken ist, indem sein Name durch das gewöhnlichere Olaf ersetzt wurde«.

Hertil følger jeg: Uffe har tydeligt *saxisk* Sprogpræg. Formen er *utænkelig* i Mellemtyskland, hvor Bjerrum, følgende den upålidelige Ptolemaios, sætter Anglerne. Den er kun tænkelig i Nærheden af Saxernes oprindelige Bopæl, Holsten. Endvidere: Uffe er et Kælenavn, en Avkorting af et oprindeligt Fuldnavn, der, da Anglerkongernes Ættestavrim er W, må have haft denne Forlyd. Det er dette Fuldnavn, der — sagtens med Nordisering — skimtes i det islandske Olaf.

»Die englische Überlieferung allein kann auch unmöglich der Ausgangspunkt der dänischen sein.¹²⁾ Dann würde man sich ja nämlich, die sekundäre Nationalität Vermunds und Uffes als dänische Könige nicht erklären können, die sie eben nur dem Dasein und der Entwicklung der Sage in dänischer Überlieferung verdanken können, und die dann nicht gleichzeitig die Übertragung aus England bewirkt haben kann! Und da man in der englischen Überlieferung nicht die geringste An-

knüpfung an Dänemark findet, und da die Nebeneinanderstellung von Alewih als Dänenkönig und Offa als König der Angeln, wie man sie im Widsith findet, es nicht wahrscheinlich macht, dass eine solche Verbindung jemals bestanden hat, muss der Anknüpfungspunkt notwendigerweise in einheimischen Sagen liegen als den Vertretern einer ungebrochenen Fortsetzung der ursprünglichen, englischen Kontinental-Überlieferung von Vermund und Uffe und dessen Kampf an der Eider . . . keine der jetzt bekannten englischen Quellen (kann) darauf Anspruch erheben . . . der Ausgangspunkt der dänischen Überlieferung zu sein, *am wenigsten die, die ihr zeitlich am nächsten steht, die Vitae duorum Offarum.*¹²⁾ Falls von einem englischen Liede die Rede sein sollte . . . , müsste man sich auch wundern, dass man auch nicht die geringste Spur eines solchen Liedes in einer Überlieferung findet, die sonst die Erinnerung an Offa . . . bis weit in das 12. oder 13. Jh. bewahrt hat.¹³⁾

Såvidt Inger Boberg. Hvad siger nu Bjerrum dærtill? Intet.¹⁴⁾

Jeg skal nu nærmere påpege en Række Punkter, som karakteriserer det sene lærde engelske Sammelsurium „Vitae duorum Offarum“, og som ikke har den ringeste Genspejling i det danske folkelige Uffesagn. „Vitae“ er typisk kendemærket ved en broget Sammenskrabning av Navne, for en stor Del boglige Lån. Denne Navneophobning er fremmed for den ægte folkelige Sagnvæxt. „Vitae“ er slet ikke et Sagn, men en lærd, opdigtede Fabel efter de kymriske Barders Mønster. Handlingen er kludret og uepisk. Det danske Uffesagn er efter yngre episk Skik fattigt på Navne; foruden Vermund og Uffe fremtræder kun Skrep, Teutoner, Saxer, Ejder, der alle savnes i „Vitae“. Handlingen er pur, enkelt, ægte folkelig og digterisk kraftig. Udviklingen i de to Kilder bort fra Udgangspunktet er stikmodsat. Urtypen „Widsith“ har en Massekamp mod to navngivne Folkestammer; 1 Stednavn. Offafablen „Vitae“ mangedobler Masekampen ved 7 Modstandernavne; 4 Sted-

¹²⁾ Fremhævet av G. S—e.

¹³⁾ I Literaturlisten er Inger Bobergs Artikel nævnt, men en Imødegåelse forsøges ikke.

¹⁴⁾ Selv har jeg i Tilslutning til Inger Boberg skrevet Artiklen „Anglian Legends in Danish Traditions“, smst. 1943, 232. Artiklen savnes i hans Literaturliste.

navne. Uffesagnet *nedskærer* Massekampen til en Enekamp med to unavngivne Modstandere; 1 Stednavn.

Warmundus optræder i „Vitae“ som Opnævner for den engelske Shirehovedstad *Warwick*, som skal være grundlagt av ham. Et avgjort Sekundærtræk.

Offa er en engelsk *offa*, „Krøbling“, der helbredes ved Bøn til Gud, et aldeles uepisk Træk, men særdeles passende for Fablens Overleverer, Abbed Johannes.

Riganus, Hovedmodstanderen, er en indenlandsk Oprører, ikke en fremmed Erobrer som i det danske Sagn. I Sydwaales fandtes på *Offa II's* Tid en Småkongen *Regin*, som vel er Model.

Aliel, Oprørers Navn Nr. 2, synes at være et Levn fra „Widsith“, nemlig Danekongen *Alewih*, der stilles i Mandjævning overfor *Offa*. Navnet *Alewih* blev faktisk optaget i Mercia-Anglernes Kongeæt i Formen *Alweo*.

Mitunnus, Fjende Nr. 2, turde være radbrækket, kanske for **Mirgungus*, Opnævner for *Offas* Fjender *Myrgingas* i „Widsith“.

Otta, Fjende Nr. 3, er Tysklands Kejser *Otto II*, som 974 stormede Danevirke og brød ind i Anglernes traditionelle Hjemland *Angel*, stiftende et kortvarigt „Markgrevskab *Schleswig*“.

Sueno, Fjende Nr. 4, minder umiddelbart om *Sven Tveskæg*, Englands danske Storfjende. Men Navnet turde i Virkeligheden være en Fordrejelse eller Fejllæsning for **Sueuo*, Opnævner for *Offas* Fjender *Swæfe* i „Widsith“.

Hildebrandus, Fjende Nr. 5, er lånt fra det tyske „*Hildebrandskvad*“. Hæri deltager Goterhelten *Hildebrand* i Hunnerkongen *Attilas* Erobringstog mod Vesterlandene. Yngre Digte lader *Attila* fortsætte til England. Hans Mand *Hildebrand* er nu bleven annekteret for at pynte op i Listen.

Brutus, *Hildebrands* Navn Nr. 2, er lig „*Britteren*“. Andensteds kendt som Trojaneren *Aeneas' Søn*. Myldrer i lærde kymriske Fabeldigte; optræder endvidere i „*Brut*“, den franske Gendigtning efter *Geoffrey av Monmouths* († 1154) yndede Fortælling om det engelske Landnam i Britannien.

Riganburne er Floden, som Riganus drukner i, og som opkaldes efter ham.

Man vil se, at i dette Skrabsammen er der ingen anden Tilnytning til Danmark end den, der kan skimtes utydelig i levnene fra „Widsith“.

Som sagt, Offafablens Riganus er en indenlandsk Oprører, et Træk, der er helt fremmed for det danske Uffesagn. Men bag hans Navn skimter vi faktisk en ætnisk Modsætning, blot en anden og yngre end i det danske Uffesagn. En stor Grænsekamp mod Wales kendes netop på Offa II's Tid. Han erobrede Egnen Pengwern vest for Floden Severn og sikrede sin Erobring ved en Grænsevold, hvis Levninger endnu kendes som Offa's Dyke, krymrisk Clawdd Offa. Denne nationale Tildragelse var så vigtig, at den nok kunde give episk Genlyd og smelte sammen med den ældre Offas Grænsekamp. Dærmed stemmer også Borgen Warwick, der ligger som fremskudt Bastion mod det av Offa II erobrede Pengwern.

Kr. Hald og Bjerrum opererer med Uffesagnet, som om det var *en snævert avsluttet Enkelthed*, der uden at tynges av Sambånd med andre Sagnkrese kunde fare hid og did, ved lærd Kopiering flyve som en Kastebold fra England til Danmark. Men dette er jo vrangt. Uffesagnet er en integrerende Hoveddel i et gammelt angliisk Sagnkomplex, der fylder en stor Del av Saxes anden Bog. Det kan ikke skilles dærfra uden at øve herostratisk Vold på Overleveringen.

Min Opfattelse er, at angliisk Udsaga kan følges gennem samfulde 5 Slægtled.¹⁵⁾ Ingen historisk Dokumentkilde har en finere og fastere Rækkefølge, — den ældste Tråd i dansk historisk Overlevering. Nemlig:

MERCIA'S KONGESTAMTAVLE

Wapol-geat
Waga
Wihlæg
Wærmund
Offa

DANSKE KONGERÆKKER OG SAXE

Ger-vendel
Uege el. Uæke (Saxe Fengo)
Viglek
Vermund
Uffe

¹⁵⁾ Jfr. »Acta phil. Scand.« 1943, 233.

Og samtidig med Wærmund-Vermund optræder

WESSEX KONGESTAMTAVLE som SØNDERJYLLANDSJARLER

Freawine

Frøvin

Wig

Vig

Da Sagen ikke bliver drøftet av Bjerrum, er den vanskelig at drøfte videre. Jeg må gætte mig til den Indvending, som Bjerrum eller min kritiske Læser kunde tænkes at ville gøre gældende. Det bliver formodentlig denne: Vi seer i Mercias og og Wessex' Kongestamtavler de engelske Sagn avhjemlede på engelsk Grund. Så er det vel simpelthen dærfra, Saxe ved lærd Kopiering har fået dem?

Nej! De nævnte Figurer i Kongestamtavlerne er kun nøgne Navne (når bortsees fra enkelte Undtagelser som det lærd udpyntede Offa-Sammelsurium). Stamtavlerne er knastørre Benrader uden Fugls Føde av episk levende Kød på Kroppen. Disse Stamtavler viser nok, at Sagnene engang *har* levet i England, men samtidig, at de på Saxes Tid forlængst var stendøde. Det er i Danmark og kun i Danmark, at det samlede Sagnkomplex lever frodig videre. Og hvordan skal Saxe ha læst alt det ud av de knastørre Navneremser?

Inger Boberg siger med Rette:¹⁶⁾ „da man in der englischen Überlieferung nicht die geringste Anknüpfung an Dänemark findet .. muss der Anknüpfungspunkt notwendigerweise in einheimischen Sagen liegen als den Vertretern einer ungeborenen Kontinental-Überlieferung.“

25. Weibulls Indlæg.

Bjerrum ofrer indgående Omtale på Professor Weibulls Artikel om Nordens Opdagelse,¹⁷⁾ og hæver den til Skyerne som „genial“. Et Hovedpunkt dæri er Omtalen av det romerske Flådetogt 5 e. Kr. Augustus siger, at Flåden nåede frem, hvorhen ingen Romer hidtil var nået, være sig til Lands

¹⁶⁾ Nævnte Arbejde. S. 156.

¹⁷⁾ »Scandia« 1934.

eller Vands. Velleius taler om Opdagelsen av et aldrig før kendt og omtalt Ocean. Plinius fejrer Opdagelsen av et Hav, der strækker sig helt hen til de „skythiske“ (østeuropæiske) Strande. Alle disse højttønde Opdagelsesfanfarer nedskæres av Weibull til at gælde Sejladsen forbi Hannovers Vesterhavskyst indtil Elbmundingen, — en Kyst, som Romerne anno 5 e. Kr. havde kendt i samfulde 17 År!!!!¹⁸⁾) Scheel har gentaget Weibulls Ord.

Urimeligheden av den weibullske Textlæsning er skarpt påpeget av *Erland Hjærne*,¹⁹⁾) men såvel Weibull som Bjerrum *ignorerer* imidlertid Kritikken.

¹⁸⁾ Jfr. Strabon VII s. 290, Dion Kassios LIV, 31.

¹⁹⁾ »Bernstensridderen och Tacitæus«, 1938, S. 6, Note: »Den almänt antagna meningen om den cimbriska halvöns identitet med Jutland redan före Ptolemaeus har inte vederlagts av Weibull . . s. 87, 92, 96, som på grund av felaktig källtolkning förlägger cimbrerna till en halv söder om Elbe«, S. 11, Note: »L. Weibull . . s. 87 . . . förlägger flottexpeditionens slutpunkt till Elbmundingen. Sistnämnda uppfattning vilar dels på förväxling av den romerska erövrings utsträckning . . med boningsplatserna för de folk, bl. a. cimbrerna, som tydligen i följd av flottans ankomst sökt Roms vänskap . . , dels på förbiseende av det viktiga Pliniusstället Nat., hist. II c. 167«. (Der sigtes til Plinius' Ord om Opdagelsen av de »skythiske« Strande).

²⁰⁾ Efter Læsning av min Artikel har nu *Rolf Nordenstreng*, Æresdoktor i Uppsala, sendt mig följande Erklæring, dat. Uppsala, 31. Januar 1952.

»Du ber mig om ett uttalande om din teori om upphovet till Danmarkskartan hos Ptolemaios. Visserligen är jag varken klassisk filolog eller geograf, men såvit jag kan se tarvas det i detta fall ingen djupare fackkunskap för att bilda sig ett omdöme. Saken ligger rätt enkelt till; man ska bara tänka igenom vad å den ana sidan din åsikt innebär, å andra sidan prof. Weibulls. Du utgår från ett oomtvistligt sannrön: att en romersk flotta år 5 e. Kr. seglade till Danmark, rundade Skagen och kom in i Kattegatt. Denne flotta måste ha varit ledd av kunniga och skickliga sjöfarare, som noga lade märke till strändernas linjer, så mycket mera som romarna ju upprepade gånger landsteg där. En sådan flotthövding eller någon medföljande lärd man kan ha ritat en karta som så noggrant återger de förnämste dragen av Jutlands mest framträdande uddar. Men att köpmän skulle ha haft så väl reda på Danmarks skapnad är föga troligt; om de alls kom sjövägen, höll de sig sannolikt rätt nära Nordsjöns södra strand och landade i Sønderjylland; att de skulle ha vågat segla omkring den farliga Skagen är inte sannolikt. Var männe någon av dem istånd att rita en karta? Om inte, hur skulle någon geograf i Södern utan självsyn och bara efter hörsägner ha kunnat teckna en i huvudsak riktig karta?

Således: du bygger på vad man *vet*; Weibull på en ytterst lös och osannolik gisning. Man kan knappast tveka i valet.

Iøvrigt kan jeg tilføje, at hverken *Steenstrup*, »Danmarks Riges Historie«, 1896, eller *Müllenhoff*, »Deutsche Altertumskunde«, II, eller *Fridtjof Nansen*, »Nord i Tåkeheimen«, 1911, S. 90, et eneste Øjeblik har fundet Grund til at tvivle på, at Flåden har været inde i Kattegat. Og det ptolemæiske Kort er jo det mest slående Vidnesbyrd om, at Flåden har været dær. Det er — trods Weibull og Scheel — fuldkommen uforklarligt uden som Resultat av et kejserligt Flådetogt og en expert Kartografs Virken.

Iøvrigt må jeg hær nøjes med at henvise til min aldrig imødegæede Artikel »Den klassiske Nordlandsskildring«, »Danske Studier«, 1948 (udk. 1950). Den staar endnu urokket som det sidste Ord i Sagen.

Desuden henviser jeg til min nys udkomne Artikel »Lydlovpedantteri« i »Danske Studier«, såkaldt 1951, S. 117, hvori jeg gendriver Weibulls forfejlede fonetiske Protest mod Ligningen Kimbroi = Himmerboer.

S. 215: Bjerrums gale Placering av Kimbrer, Charuder og Semnoner »syd for Elben« er vistnok hans eget Påfund, s. S. 206. Jeg mindes ikke at have seet det i Weibulls Artikler. Weibull, »Scandia« 1941, S. 287, sætter kategorisk Kimbrerne på begge Sider av Elben, hvilket medfører den gale Konsekvens, at de på venstre Bred av Elben anno 5 e. Kr. automatisk skulde være bleve romerske Undersætter, hvad der i Overleveringen ikke er mindste Spor av. Det samme Ræsonnement rammer også Bjerrums Fejlpostering av de tre Stammer.

S. 219. »Ptolemaios anbringer ikke Kimbrerne i Himmerland, men længst mod Nord«. Denne vist fra Weibull hentede Indvending passer inte. Ptolemaios' Jyllandskort kender ikke til Limfjordens Østmunding. Himmerland og Vendsyssel går helt ud i et. Og Kimbrerne boer faktisk nordenfor de forud opregnede Stammer.

Smst. »(Ptolemaios anbringer) heller ikke Charuderne i Hardsyssel, men længere mod øst«. Atter en fra Weibull hentet vrang Indvending. Charudernes oprindelig østlige Hjem markeres av Harz hæret (Hadsherred). *Harud* er et gammelt Ord for »Skov«.

S. 220. Hær drøftes Spørgsmålet, hvorfor Kimbrerne sættes længst mod Nord. »Weibull giver et lige så overraskende som indlysende rigtigt svar. Den antike viden vidste, at kimbrerne kom fra oceanets kyst længst mod nord«. Dette kaldes overraskende og indlysende. Overraskende nok! Men indlysende?? Det er jo bare en vag, udflydende Bortforklarings-Gætning for at omstøde en præcis, flerfoldig avhjemlet Lokalisering. Nøjagtig, som når Anglernes Ø-Helligdom hos Tacitus gættes ikke at have nogetsomhelst med Ø at gøre. Vrang Bortforklaring hær som hist. Kendsgærningerne taler imod. Romerflåden havde nem Adgang til at fremtvinge Fredsbøn hos Kimbrer og Charuder, fordi de var bosatte på Østkysten med dens som Angrebsveje gunstige Fjorde. Ptolemaios' Kort har Kimbrer nord for Charuder på Østkysten. Middelalderskortet har Himbersyssel nord for Harz hæret på Østkysten. Det er ikke Gætninger, men Kendsgærninger, der klap- per på en Prik.

S. 223. Keltiske Personnavne hos Kimbrerne. Ja, de var almindelige hos Gottonerne overhovedet. Forresten var ikke *alle* kimbriske Personnavne keltiske. Schönfeld siger i sin »Wörterbuch der altgerm. Personen- und Völkernamen«: »Lugius gehört zum Volke der Lugii«. Disse Lugiere var Østgermaner. I Himmerland fandtes Gundestrupkedlen, der har keltisk Stil og vidner om den fra Kelterne komne og indenfor Gottonerne netop kun hos Kimbrerne avhjemlede Tyre dyrkelse.

EFTERSKRIFT

I »Jahrbuch des Angler Heimatvereins«, 1951, S. 228, fremhæver *Jankuhn*, at Anglernes engelske Dialekter har Tilnærmelser til Nordisk, hvad der forudsætter en Bopæl nord for Saxernes.

I det nys udkomne Arbejde »Gottorfer Schriften« I, »Völker und Stämme Südostschleswigs«, bygger *Jankuhn* på Tacitus' med Bedestemmende Stedfæstelse av Anglerne i et Kystland, der for efterkristelig Tid er rigtigere end Stedfæstelsen hos Ptolemaios i det thyringske Indland. Bedas Ord om Angels Avfolkning ved Anglernes Udvandring stadfæstes ved arkæologisk Påvisning av Fundfattigdom efter 5. Årh. — Nævnte Skrift med Bidrag av Dr. *Wolfg. Laur* og Prof. *Siegfr. Gutenbrunner* er i det hele vægtigere og solidere end *Bjerrums* Artikel. Dennes Resultater tages der ikke Hensyn til. Det forklares ved, at Artiklen først udkom, da Gottorpskriftet var i Trykken, men var den erkendt som vægtig, var der vel nok bleven Plads til Henvisninger under Trykningen.